

Sürgünden Sürgüne

Ülkü ÖNAL

1944 sürgünü, on binlerce insanı yerinden yurdundan söküüp götürmüştür.

Denilebilir ki bu sürgün faciasının sadece bir değıl on binlerce hikâyesi vardır. Zira her insanın ayrı bir dünyası ve her ailenin ayrı şartları –veya dertleri- vardı.

Bu uğursuz sürgünü bir de şimdi Bursa'da yaşayan Fahrettin Eleddinoğlu (Dedeğil)'ndan dinleyelim.

"Ahıska'nın **Sinuban** köyündenim. Sürgünde on yaşıdaydım. Köyümüz 170 haneydi ve hepsi Türk'tü. Sadece ormancı Gürcü'ydü. Camimiz vardı ama ezan okunamazdı.

1944 senesinin 13 Kasım günü köyleri asker sardı. Bu askerler, buralarda yaşayan insanları saydılar. Bir akşam vakti her aileden bir kişiyi kolhozun idarehanesine çağırıp orada toplantı yaptılar. Bu toplantıda sürgün kararı halka bildirildi.

Babam, 1942 yılında askere gitti. Kırım'dan gönderdiği bir mektubu geldi. Bir daha da namı nişanı gelmedi. Annem Kebire, dört çocukla dul kalmıştı. On sekiz yaşındaki ablamı sıtma tutmuştu, yatıyordu. Anam onu lahana yaprağına sarmıştı. Askerler eve gelince Rusça söyleyip yatağıyla beraber kamyonla koyup götürdüler. Azgur'da hastaneye yatırdılar.

Kolhozdaki toplantıya anamı çağırdılar. Yarım saat içinde ağlaya ağlaya geri geldi; dedi ki, bizi sürgün ediyorlar. Stalin'in emrini okumuşlar. Tekrar geri döneceksiniz, demişler. *Eşeğimize tahılı yükleyip değırmene öğütmeye götürdüler.* Havaya ateş ettiler, silâh sesleri ortalığı kaldırdı. Bizleri dışarı çağırdılar. Millet ağlıyor. Hayvanlar böğrüşüyor. Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte bizi evlerimizden çıkarıp kamyonlara bindirdiler. Bunlar, Amerikan Sudabekir arabalarıydı. Kamyonlarla Agara köyü düzlüğüne getirdiler.

1943 yılında Ahıska'ya tren yolu yaptırıldı. 12-15 yaş arası kız çocuklarını bu yol inşaatında çalıştırdılar. Şimdi bu yoldan biz sürgüne gidiyorduk.

Tren vagonlarının durduğu demiryolu boyunca iki üç gün bekledik. Sonra milleti vagonlara bindirdiler. Vagon üç sıraydı. Balık istifi gibi yattık. Vagonun içinde soba vardı. Demiryolu kenarındaki çitleri ve ne bulsak yakardık. Sobanın üzerinde cadi pişirirdik. Tuvaletimizi kovalara yapıyorduk. Bizim vagonda iki ölü

çıkı. 3-4 gün sonra haber verdik. O ölüleri dışarı attılar. Ölüleri itler mi yedi, kurtlar mı yedi, bilmiyoruz...

Bacım Ahıska'daki hastanede kaldı. Anam ağlaya ağlaya gözleri kör oldu. Bir ay sonra bizi Özbekistan'a bıraktılar. Milleti bit bastı. Elbiselerimizi yıkayıp buhara verdiler. Hamama girdik. Başımıza ilâç gibi bir şey sürdüler. Hamamdan çıkıp meydana geldik.

Köylerin muhtarları gelmişti bizi götürmeye. Alıp Karatepe'ye götürdüler. Tek at koşulu arabayla sabahın akşamına kadar gittik. Bizi eski bir caminin içine bıraktılar. Cecimlerle bölüp aileleri yerleştirdiler. Dutları kesip yakıyorduk. İpek böceklerine yedirdikleri için onları da kestirmediler. Altı ay caminin içerisinde yattık. Daha sonra köyün en kenarında topraktan yapılmış kötü bir ev verdiler. Orada su çok değerliydi. Yazın kapıda yatıyorduk. Gece su taşmış bizim lazutluğun içine gelmiş. Bekçi gelip bize kızdı. Kardeşimi kütüğe koyup dövmeye başladılar. Bir tane ben vurdum. Anam da çapayı alıp vuracakken yüzüne değıp kesti. Yolda giderken Kumandana rastladık, "*Kebire bacı ne oldu ?*" diye sordu. Anam da: "*Bizi getirip faşistlere mi teslim ettiniz?*" dedi. Anamı bisikletine oturtturup köye geri geldi. Ağabeyimi dövenlere kızdı. "*Sizin yaptığınızı faşistler yapmaz!*" dedi. Anama yalvardılar şikâyetinden vazgeçti.

Yıllar yılları kovaladı. Bizler artık Özbekistanlı olmuştuk. Ta ki 1989 baharında Fergana felâketi olana kadar.

Özbekistan'ın Taşnak ilçesinde 150 aile Ahıska Türkü yaşıyorduk. Sokağımızda dokuz aile vardı. Hepimizi çağırdılar. "*Bunlar Müslüman'dır, bir şey yapmayın!*" diyen bir Özbek dedeyi susturdular. Komşumuz bize dedi ki, "*Evine gıt, kapıyı kilitle; sana bir şey derseler de kapıyı açma!*"

Bir gün önce kapılarımızın önüne taş dökmüşlerdi. O gece o taşları bizim üstümüze yağdırdılar. On altı kişi bizim eve toplanmış korkudan titriyorduk. 80-90 adam arabamı garajdan çıkarıp parçaladı, bunlar bizden iyi yaşıyor diye... Evimize saldırdılar. Kapağı arkamızı dayayıp içeri sokmamaya çalıştık. Büyük kardeşimin evini yaktılar.

Tahircan isimli bir Özbek komşumuz vardı. 35 sene komşuluk yapmıştık. Onlar fakir, biz zengindik. Bize yardım ettiler, duvardan aşır canımızı kurtardık. Özbek'in evinde kaldık. Onun kıyafetlerini giyip takip ettim. Evimi parçaladılar. Kadife perdelerimizi, gelinin çeyizini parçaladılar. Sabah olunca evin telefonu çaldı. Kaynım bizi çağırıyordu. Kamyonetin içine yatarak kaçtık. 400-500 adam ellerinde sopa, gözleri dönmüş, bizleri arıyor. Askerler gelip döküldüler. Boş mermiyle korumaya çalıştılar. Gece saat üçte yola çıktık. Özbek şoförler kaçıyor. Yanlarına iki asker koydular. Bizi arabalara bindirdiler, 11 otobüs dolusu Ahıska Türkü askerlerle birlikte gittik. Bu da başka bir sürgündü bizim için...

Bizi Fergana'nın orada bir düzlüğe getirdiler. Orada asker çadırlarında kaldık. Tuvalet yok. Hastalık başladı. 16 bin kişi vardık. Daha sonra 70-80 aile geri gitti. Özbekler şimdi pişman oldular. On birinci gün uçakla Belgrat vilâyetine götürdüler. Bize Moskova'dan büyük para ayırmışlardı. 400 manat verdiler. İmza attık, ama neye imza attığımızı bilmiyoruz.

300-400 adamla uçağa bindik. Smolensk şehrine bıraktılar. Gece otobüsler geldi. Nereye gideceğimizi bilmiyoruz. Karaçu ilçesine geldik. Bu ad, eski Türklerin verdiği bir admış. Kara çamurmuş, askerler geçememiş... Ruslar bu adı Karaçu şeklinde söylüyor. Orası 300 yıl Türklerin elinde kalmış. Bazı Ruslar derdi ki kendi yerinize geldiniz. Onlar da çuval, torba, hıyar, soğan, tabya, baş derlerdi. Yani Türkçe kelimeleri vardı.

Kolhoz'un sedirleri geldiler bizleri götürdüler. Kayınpederim liderdi. Şehirden dışarı gitmedik. Yurtlarda kaldık. 19 gün parasız yemek yedik. Kolhoz Başkanı yanımıza gelip, "Ne iş yapıyordunuz?" diye sordu. Doktor, mühendis, öğretmen deyince şaşırıldı. Meğer bizi hayvan beslemeye filân getirmişler. Rus mafyasından bazı kişiler imzasız mektup yazıp benden para istiyorlardı. Dört ay sonra Özbekler bizi çağırıyor evimizi yarı fiyatına sattık. 1,5 sene sonra kaçıp Azerbaycan'a geldik.

Orada eski Türk terazisi buldum. Üstünde Türkiye'nin işaret vardı. Azerbaycan'daki evime getirdim.

1990'da Sovyetler Birliği yıkıldı. Herkes kendi devletini kurdu. Bizim devletimiz de yok, vatanımız da... Millet Türkiye'ye baktı. İşte biz de öyle yaptık. Şimdi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak Bursa'da yaşıyoruz ●

AHISKA DESTANI

*Kardaşlar başliyah dertli bir destan,
Nasıl bir gülistan oldu kabristan.
Nasıl Ahıska'ya düştü velvele,
El oba töküldü gurbet ellere.
Zeynul'un dilinden dinleyin dostlar,
O gece ağladı kayalar taşlar.*

*Gürültü sesinden titredi yaprak,
Sallandı o gece yatmadı toprak.
Töktiler evlerden dışarı çıplak
Unutulmaz kırk dördüncü tarihte.*

*Diriyken kefene sardiler bizi,
Yüz cüre ülkeye sürdiler bizi,
Cansız ceset kimi dürttiler bizi
Unutulmaz kırk dördüncü tarihte.*

*Bir derdim varise o gün bin oldi,
Ömür gün bitmeyen bir sürgün oldi
Yıkıldı direğim, ocağım söndü.
Unutulmaz kırk dördüncü tarihte.*

*Yüz tutup Allah'a eyledim nida:
Niye ettin beni vatandan cüda?
Vatan bize, biz vatana elvedâ,
Unutulmaz kırk dördüncü tarihte.*

*Ömür amanattur, vatan her daim,
Niyani gütsem de gafil Yektaî'm
Dedim gurbet elde cansız mevtayım
Unutulmaz kırk dördüncü tarihte*

*Dişeri attiler, kitlenmişti kapiler,
Saldatinen çevrili evler, yapiler.
Ağladı kableye durdi camiler,
Bize vatan elden gitti, dediler.*

*Bastiler vagona, gözler karaldı,
Güneş görünmiyer, renkler saraldı.
Ayaz karda yol uzandı dolandı.
Bir ay sonra çık vagondan, dediler.*

*Karincanın bile vatani vardur,
Vatansız yaşamak ayıptur, ardur,
Karnını doyuran maldur, davardur.
Vatansız bir hayvan olursun oğul.*

*Unutma, vatansız bir kara kulsun,
Vatansız ne şeref ne şan bulursun.
Ne vaxit vatana sahip olursun,
O vaxit insan olursun oğul.*

*Unutma bu dünya ezelden fani,
Leylâlar Mecnunlar nerede, hani?
Vatandır yaşadan halkı, insani,
Muradın vatanda alursun oğul.*

*Senin anan Ahıska'dur ey yetim,
Nerde yaşasan da odur axretin.
Unutma sürgünü, yoktur kıymetin.
Uliya uliya kalursun oğul.*

Zeynul Yektaî

